

VÝDAJE NA SOCIÁLNÍ PÉČI – NOVÉ STÁTY EVROPSKÉ UNIE A ČESKÁ REPUBLIKA*

Vratislav Izák, Eva Dufková, Vysoká škola ekonomická v Praze

1. Úvod

Evropská rada iniciovala tzv. Lisabonský proces, který má zvýšit průměrné tempo růstu HDP (kolem 3 % ročně). K tomuto účelu má sloužit celá řada opatření, především rozšiřování nových technologií a investice do vzdělání, ale také modernizace státu blahobytu a zlepšení „kvality“ veřejných financí.

Ekonomové se prou, mají-li veřejné finance potenciál zvýšit míry růstu trvale, to znamená ovlivnit růstový trend (endogenní teorie růstu), nebo mohou-li zvýšit míry růstu pouze přechodně (exogenní teorie růstu). Podle endogenní teorie trvalý vliv na míry růstu mají produktivní vládní výdaje a distorzní daně. Vládní výdaje se považují za produktivní, jestliže vstupují jako argument do produkční funkce soukromých výrobců a mají tak přímý vliv na výstup. Jinak jsou neproduktivní a přímý vliv nemají. Podrobná analýza struktury vládních výdajů z hlediska vlivu na růst a tvorba tzv. indikátoru skladby vládních výdajů je podrobně diskutována v materiálu odborníků Evropské komise (viz European Economy – Public Finances in EMU, 2002, Part III).

Shoda je v tom, že vládní spotřeba a vládní transfery mají negativní vliv na ekonomický růst. Romero de Avila a Strauch při panelové analýze EU-15 v období 1960-2001 udávají, že v průměru 1 % růst podílu vládních transferů na HDP vede k poklesu míry růstu HDP v dlouhém období o 3,8 %. Naproti tomu 1 % růst podílu veřejných investic vede k růstu tohoto ukazatele o 1,6 % (Romero de Avila– Strauch, 2003, str. 40, tabulka 8). A přitom základními ekonomickými funkcemi vlády jsou: a) poskytování zboží a služeb pro kolektivní či individuální spotřebu, a to na netržní bázi; b) přerozdělování důchodů a bohatství prostřednictvím transferových plateb. Dodatečnou charakteristikou vlády je, že tyto aktivity jsou financovány hlavně zdaněním nebo jinými zákonem danými transfery. Vládní transfery i vládní spotřeba jsou tudíž pro plnění základních funkcí vlády nezbytné. Jejich rozsah úzce souvisí s definicí státu blahobytu (Barr, 2004).

Veřejné výdaje, odrážející politickou volbu voličů, jsou v národních účtech seskupeny do dvou základních kategorií. Za první, jde o vládní nákupy zboží a služeb, které jsou součástí vykazovaného hrubého domácího produktu. Veřejný sektor takto nárokuje zdroje ekonomiky, které pak chybí soukromému sektoru. Za druhé, jde o transferové výdaje. Ty nepředstavují nároky na zdroje soukromého sektoru. Jde o redistribuci zdrojů mezi jednotlivými subjekty ekonomiky. V předkládaném příspěvku se do určité míry zabýváme dynamikou obou kategorií, i když hlavní důraz je na vývoji transferů.

* Příspěvek vznikl za podpory grantu GA ČR č.402/06/0187.

Jak uvádějí Jackson a Brown¹, při analýze růstu veřejných výdajů je užitečné tyto obě kategorie výdajů od sebe oddělit, protože faktory, ovlivňující růst jedné kategorie, nemusí být ve stejné míře relevantní pro druhou kategorii.

Z makromodelů veřejných výdajů je pro účely našeho příspěvku podnětný závěr W. Rostowa zdůrazňující, že jakmile ekonomika dosáhne fáze dospělosti, skladba veřejných výdajů se přesune z výdajů na infrastrukturu na vzrůstající výdaje na vzdělání, zdravotnictví a sociální blahobyt. Známý Wagnerův zákon vysvětluje růst veřejných výdajů v souvislostech s důchodovou elasticitou poptávky a upozorňuje na tlaky způsobující expanzi poptávky po veřejných statcích. Pro analýzu v historickém čase je významný i postřeh Peacocka a Wisemana, že veřejné výdaje nerostou v čase rovnoměrně, ale skokově, v závislosti na politicko-sociálních otřesech.

Předmětem našeho výzkumu jsou výdaje na sociální péči² v nových postsocialistických členských zemích Evropské unie. Analýza je umožněna zahrnutím těchto zemí do přehledu vývoje časových řad publikovaném pravidelně Eurostatem a funkční klasifikací výdajů všeobecné vlády provedenou Eurostatem poprvé i pro nové členské země. Porovnávání výdajů v různých zemích odráží stupeň vývoje tzv. státu blahobytu. Jak zjišťují Joumard, Kongsrud, Nam Young-Sook, Price (2004) poměr celkových výdajů k HDP se významně liší mezi zeměmi OECD s tím, že výdaje nordických zemí a většiny zemí kontinentální Evropy jsou nad průměrem OECD, kdežto výdaje v Austrálii, Koreji, Japonsku, Novém Zélandu a USA jsou pod průměrem. Autoři upozorňují, že při mezinárodním srovnání je nutná jistá opatrnost, nebo existují rozdíly v daňových režimech a pojišovací systémech. Důležitá je i skladba veřejných výdajů. Croce a Juan-Ramon (2003) rozděluje výdaje do dvou základních skupin. Změny ve výdajích na sociální zabezpečení, mzdy a platy, dotace a jiné běžné transfery ovlivňují důvěryhodnost politiky a jednotkové mzdové náklady a mají tudíž trvalejší dopady na rozpočtovou konsolidaci nežli kapitálové výdaje.

V první části zkoumáme, jestli tendence ve vývoji veřejných výdajů a příjmů, s akcentem na výdaje na sociální péči, v zemích EU-15 (staré země EU) lze potvrdit i pro nové postsocialistické země (EU-8). Následuje analýza výdajů na sociální péči v EU-8 pomocí panelových dat, která, vzhledem ke krátkosti disponibilních časových řad, rozšiřují naše analytické možnosti kombinací časových řad a prostorových údajů. Opět porovnáváme výsledky se starými zeměmi EU. V další části rozebíráme funkční klasifikaci výdajů všeobecné vlády v těchto postsocialistických zemích, která je k dispozici poprvé na srovnatelné bázi za rok 2003 a umožňuje porovnat funkční klasifikaci výdajů v nových a starých zemích Evropské unie i mezi novými zeměmi navzájem. Rozbor výdajů na sociální péči pak uzavírá podrobnější zkoumání údajů z národních účtů pro Čes-

1 Jackson, Brown (2003, s. 149). Leslie (1993, s. 34-35) se při svém výkladu Baumolova modelu nerovnovážného růstu zabývají faktory zdůvodňujícími růst první kategorie – produkce netržních služeb. Úroveň transferových plateb je určována třemi hlavními skupinami faktorů: a) demografickými faktory; b) výší vyplácených dávek; c) štedrostí při vyplácení dávek.

2 Podle Stiglitze (1997, s. 409-410): “Programy transferující hotové peníze a spotřební statky nazýváme programy veřejné pomoci nebo sociální programy. O platbách se hovoří jako o transferových platbách.... Rozlišujeme dva základní typy sociálních programů. První typ poskytuje peněžní podporu, která může být příjemcem využita podle jeho vlastního uvážení.... Druhý typ programů poskytuje podporu na specifické účely.... Tato forma podpory se nazývá naturální podpora (abychom ji odlišili od peněžní podpory).“

kou republiku. V poslední části syntetizujeme uvedené dílčí poznatky a činíme závěry ohledně porovnání situace v nových a starých zemích Evropské unie.

2. Veřejné výdaje a příjmy – tendence v nových státech Evropské unie

Tendence v desetiletém časovém horizontu³ 1995-2005 ukazuje pokles celkových výdajů i příjmů všeobecné vlády (v terminologii národního účetnictví jde o sektor vládních institucí S.13) pro staré členské země (EU-15).

a) Podíl celkových výdajů na HDP (tabulka 74 v Statistical Annex of European Economy, dále SA of EE) klesá z 51,1 % v roce 1995 na 48,1 % v roce 2005. U celkových běžných výdajů (tabulka 68 v SA of EE) je tendence obdobná – pokles z 46,2 % na 43,7 %.

b) Údaje pro osm postsocialistických zemí (EU-8) vykazují místy skokový charakter, který lze obtížně vysvětlit bez znalosti konkrétních důvodů. I tak je nesporné, že podíl celkových výdajů na HDP je relativně nízký v pobaltských zemích (35-40 %). K nim se přiblížilo v posledních letech i Slovensko díky svým razantním reformám v sociální oblasti. Nejvyšší relativní výdaje jsou v Maďarsku (kolem 50 %), což je lehce nad průměrem EU-15. Zbývající země – Polsko, Česká republika a Slovinsko, jsou pod průměrem EU-15.

c) Pro staré i nové členské země EU je, alespoň v konvergenčních programech, patrná tendence k poklesu celkových i běžných veřejných výdajů v letech 2005-2007. Zejména v EU-15 jde o určitou revizi představ o státu blahobytu ve světle plnění Maastrichtských fiskálních kritérií.

d) Celkové příjmy (tabulka 71 v SA of EE) v EU-15 také zaznamenaly relativní pokles, i když v menší míře nežli celkové výdaje. Podíly na HDP byly 46,0 % v roce 1995 a 45,4 % v roce 2005. U celkových běžných příjmů je relativní pokles ještě menší (44,6 % v roce 1995 a 44,2 % v roce 2005). Záměrem je další drobný pokles v letech 2006 a 2007.

e) Podíly celkových příjmů v osmi nových zemích jsou nižší, a to nejvíce opět v pobaltských zemích (Litva udává 32,8 % v roce 2005 s výhledem na 31,2 % v roce 2007). Průměru starých zemí se nejvíce blíží Slovinsko (45,4 % v roce 2005) a Maďarsko (43,4 % v roce 2005). Za pozornost stojí prudký skok na Slovensku – pokles celkových i běžných příjmů (tabulka 59 v SA of EE) na HDP z 49,5 % v roce 2000 na 39,2 % v roce 2001 s dalším snižováním podílu příjmů v následujících letech.

f) Nelze tedy říci, že přerozdělování přes státní rozpočet je v EU-8 nadměrné ve srovnání s EU-15.

3 Vycházíme z časových řad publikovaných v Statistical Annex of European Economy (2005), které zde z důvodu stručnosti explicitně neuvádíme (jsou k dispozici na internetové stránce Evropské komise). Údaje pro Maďarsko jsou od roku 1999 a pro Slovinsko až od roku 2000. Konvergenční programy nových členských zemí obsahují i údaje pro roky 2005-2007, které jsou součástí časových řad zpracovaných Eurostatem pro potřeby Evropské komise.

V materiálech Evropské komise, při výzkumu dlouholetých tendencí ve vývoji veřejných příjmů a výdajů, se upozorňuje na to, že determinanty vývoje daňových příjmů a veřejných výdajů jsou v podstatě totožné.⁴ Martinez–Mongay přímo píše: „...daňové systémy se trvale přizpůsobovaly finančním potřebám vlád, obzvláště v oblasti sociální ochrany“.⁵

Obdobná analýza pro EU-8 pomocí korelačních koeficientů ukazuje, že u nových členských zemí jsou korelační koeficienty mezi změnami celkových běžných příjmů a celkových běžných výdajů významné v Litvě (0,85), dále v Lotyšsku a Polsku (0,68) a také na Slovensku (0,62). Nevýznamné jsou v České republice a v Estonsku, zatímco pro Maďarsko a Slovinsko velmi krátké časové řady neumožňují smysluplnou korelaci.

Odpověď na otázku zdali „výdaje vedou daně“ (viz pozn. 4) může dát analýza Grangerovy kauzality se zpožděním jednoho roku. Tabulka 1 ukazuje výsledky pro podíly celkových výdajů a celkových příjmů na HDP pro osm postsocialistických zemí.

Tabulka 1
Kauzalita mezi celkovými veřejnými příjmy a výdaji

Země	Počet pozorování	Kauzalita	P-hodnota
Česká republika	15	R E	0,00
Estonsko	14	R E, E R	0,00 0,02
Lotyšsko	15	R E, E R	0,01 0,01
Litva	12	není	
Maďarsko	8	není	
Polsko	12	není	
Slovinsko	7	E R	0,01
Slovensko	15	R E	0,00

Poznámka: R...podíl celkových příjmů na HDP; E...podíl celkových výdajů na HDP.

Zdroj: Statistical Annex of European Economy (2005), vlastní výpočty

Z analýzy omezeného počtu pozorování plyne, že „výdaje vedou daně“ ve čtyřech zemích, a to v České republice, Estonsku, Lotyšsku a Slovensku s tím, že v obou pobaltských republikách je zaznamenána kauzalita oboustranná. Pouze opačná kauzalita, od příjmů k výdajům, je zaznamenána ve Slovinsku, kde však počet pozorování je velmi malý. K tabulce 1 je však nutno podotknout, že i když ekonometrický software (E-Views 5.1) poskytuje formálně přijatelné výsledky, velmi malý počet pozorování nutí brát výsledky se značnou rezervou.

4 „Celkový růst daňového břemene v dlouhém období je úzce spjat s rostoucím podílem veřejného sektoru v ekonomice. Mezi lety 1970 a 1999 takřka 75 % změn daňového zatížení členských států EU, USA a Japonska bylo spjato se změnami veřejných výdajů. Existuje významná empirická evidence, že výdaje „vedou“ zdanění. Za prvé, analýza kauzality v krátkém období pro EU ukazuje, že nárůsty výdajů jsou kryty nárůsty daňových příjmů o jeden rok později. Za druhé, empirické analýzy naznačují, že dlouhodobé trendy daňových příjmů i běžných výdajů - zejména výdajů sociální povahy – jsou určovány některými demografickými faktory, hlavně závislostním poměrem. Jinými slovy, daně jsou tlačeny aby financovaly rostoucí objemy výdajů a obzvláště daně z práce v průmyslových zemích stále rostou, aby financovaly sociální výdaje, zejména penze, zdravotní péči a jiné sociální užítky“, European Economy-Public Finances in EMU (2000, s. 78). Ovšem Romero de Avila a Strauch (2003) jednostrannou kauzalitu popírají (str. 16).

5 Martinez, Mongay (2000, s. 382).

Zaměříme-li blíže pozornost na výdaje na sociální péči⁶ (součet naturálních sociálních transferů - tabulka 63 v SA of EE, a sociálních dávek jiných než naturální sociální transfery - tabulka 64 v SA of EE), vidíme, že jejich podíl na celkových běžných veřejných výdajích je určující takřka ve všech zkoumaných zemích (tabulka 2).

Tabulka 2

Podíl výdajů na sociální péči na celkových běžných výdajích v %

	ČR	Estonsko	Lotyšsko	Litva	Maďarsko	Polsko	Slovinsko	Slovensko
1993	62,4	67,4	74,6			57,5		
1994	62,7	59,4	73,1			63,0		34,2
1995	58,6	64,2	63,6	64,4		59,6		37,7
1996	59,8	64,2	67,9	63,2		61,8		45,4
1997	60,2	64,2	63,3	60,3		61,3		44,1
1998	59,6	61,5	58,6	62,0		65,0		44,6
1999	58,5	63,8	62,4	67,8	54,3	65,4		45,9
2000	58,7	64,5	62,5	64,8	56,0	64,9	68,2	43,4
2001	59,0	64,5	60,6	67,7	57,1	69,5	67,8	52,3
2002	59,6	63,9	60,5	67,4	58,4	68,6	69,0	52,8
2003	58,3	64,9	59,7	67,0	59,8	68,6	69,3	50,8
2004	59,2	64,0	59,1	66,0	59,5	66,3	69,0	44,5
2005	57,9	64,8	59,1	65,0	59,9	68,4	68,9	43,1
2006	58,0	64,2	58,1	64,2	59,6	68,9	68,5	43,2
2007	57,8	64,0	57,9	63,4	59,4	69,1		43,2

Zdroj: Statistical Annex of European Economy (2005), vlastní výpočty

Z tabulky je evidentní relativně nízký podíl výdajů na sociální péči na celkových běžných výdajích na Slovensku, které se tak vymyká skupinovými poměry. Snaha o pokles výdajů na sociální péči je viditelná u Lotyšska a v posledních letech i u Litvy, zatímco ve zbývajících zemích jde spíše o stabilizaci podílu na celkových běžných výdajích. Podrobnější analýza v České republice následuje v bodě 5 tohoto příspěvku.

Statistické závislosti mezi změnami výdajů na sociální péči na straně jedné a změnami běžných daňových příjmů či změnami přímých daní na straně druhé, zmiňované při analýze starých členských zemí, jsou významné pouze okrajově. Pokud jde o souvislost změn výdajů na sociální péči a běžných daňových příjmů, významný vztah je v Lotyšsku (koeficient determinace 0,77) a jistý vztah je i v Polsku a Litvě (0,25). Změna výdajů na sociální péči a změna přímých daní je statisticky významná jen v Lotyšsku (0,49), kde podle statisticky přijatelné rovnice změna přímých daní o 1 % vede k změně výdajů na sociální péči o 1,065 %. Slabší vztah platí i pro Slovensko, kdežto u ostatních zemí zmíněná závislost nalezena nebyla.

6 Výdaje na sociální péči jako součet naturálních sociálních transferů a sociálních dávek jiných než naturální sociální transfery jsou podrobně definovány v poznámkách ke zmíněným tabulkám 63 a 64. Naturální sociální transfery (kód D.63) se skládají z individuálních zboží a služeb poskytovaných vládními jednotkami a neziskovými institucemi sloužícími domácnostem. Zboží a služby jsou buď kupovány na trhu nebo poskytovány jako netržní produkce. Zahrnují dvě základní podskupiny: a) sociální naturální dávky (D.631); b) transfery jednotlivých netržních zboží a služeb (D.632). Tyto naturální sociální transfery se rovnají individuálním spotřebním výdajům všeobecné vlády. Podrobněji viz Statistical Annex of European Economy (2005, s. 21-2).

Dílčí závěr, který lze na tomto místě učinit, spočívá v tvrzení, že v nových členských zemích EU je zatím obtížné potvrdit dlouhodobé trendy známé ze starých členských zemí.

3. Výdaje na sociální péči – analýza panelových dat

Kombinací krátkých časových řad s údaji pro jednotlivé země rozšíříme počet pozorování a zároveň využijeme možnosti, které tato panelová analýza umožňuje. Vzhledem k nestejnému počtu pozorování pro jednotlivé země půjde o panel nevybilancovaný.

Z možných proměnných vysvětlujících v dynamice výdaje na sociální péči máme k dispozici údaje o hrubém domácím produktu v paritě kupní síly (tabulka 6 v SA of EE) a vývoj počtu obyvatel (tabulka 1 v SA of EE), což umožňuje použít jako vysvětlující proměnnou HDP v paritě kupní síly na hlavu. Dále je k dispozici časová řada o vývoji míry nezaměstnanosti.

Zatímco závislost mezi mírou nezaměstnanosti a výdaji na sociální péči se zdá být na první pohled zřejmá (růst míry nezaměstnanosti by měl vést, *ceteris paribus*,⁷ k růstu výdajů na sociální péči), závislost mezi růstem HDP a výdaji na sociální péči tak zřejmá není. Záleží pravděpodobně na dosaženém stupni hospodářského rozvoje a dynamice růstu.

Vhodnější je v daném případě model s fixními efekty, který předpokládá, že každá země má svoji vlastní průměrnou úroveň sociálních výdajů, takže rovnice má různé intercepty pro každou z osmi zkoumaných zemí. Specifické intercepty mohou absorbovat trvalé rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Malý počet proměnných neumožňuje zavést různé časové dummy proměnné.

Nejprve jsou závisle proměnnou výdaje na sociální péči. V prvním modelu mají HDP v paritě kupní síly na hlavu a míra nezaměstnanosti společné koeficienty pro všechny země. V druhém modelu se předpokládá společný koeficient jen pro HDP a specifické koeficienty pro jednotlivé země.

Pro jednotlivé země platí následující identifikační znaky:

Česká republika CZ,
Estonsko EE,
Lotyšsko LV,
Litva LT,
Maďarsko HU,
Polsko PL,
Slovinsko SI,
Slovensko SK.

Výsledky sumarizuje tabulka 3.

7 Důležitý je předpoklad *ceteris paribus*. Martinez-Mongay pro vyspělé země tvrdí: "... neexistuje vztah mezi transfery a mírou nezaměstnanosti. To je pravděpodobně způsobeno velkými rozdíly v sociální ochraně pokud jde o jednotlivé země a různá časová období" (Martinez-Mongay, 2000, s. 402).

Tabulka 3

Výdaje na sociální péči

	Proměnná	koefficient	t-statistika	P hodnota
Model č. 1	C	20,94	36,19	0,00
	HDP	-0,0081	-2,53	0,01
	Míra nezaměstnanosti	0,3267	5,54	0,00
	Počet pozorování	94		
	R²	0,938		
Model č. 2	C	21,37	20,25	0,00
	HDP	-0,0072	-2,22	0,03
	Míra nezam. CZ	0,2493	2,28	0,03
	Míra nezam. EE	-0,0841	-0,27	0,78
	Míra nezam. LV	0,4472	2,67	0,01
	Míra nezam. LT	0,4690	2,36	0,02
	Míra nezam. HU	1,0366	2,70	0,01
	Míra nezam. PL	0,3218	4,05	0,00
	Míra nezam. SI	0,2319	0,73	0,47
	Míra nezam. SK	-0,2501	-0,75	0,46
	Počet pozorování	94		
	R²	0,942		

Zdroj: Statistical Annex of European Economy (2005), vlastní výpočty

Znaménka u HDP v paritě kupní síly jsou v obou modelech záporná, což nepotvrzuje hypotézu pozitivní závislosti mezi úrovní důchodu a výdaji na sociální péči. Očekávané kladné znaménko je u míry nezaměstnanosti, kde pět specifických koeficientů z osmi je statisticky významných.

Další dva modely mají jako závisle proměnnou jenom jednu ze dvou kategorií sociální péče, a to sociální dávky jiné nežli naturální sociální transfery (D.62)⁸. V modelu číslo 3 předpokládáme opět společné koeficienty u HDP a míry nezaměstnanosti, kdežto v modelu číslo 4 jsou u míry nezaměstnanosti opět specifické koeficienty.

8 „Podle definic ESA 95 pod transfery rozumíme sociální dávky jiné nežli naturální sociální transfery... Ve většině zemí rozhodující část těchto jiných nežli naturálních transferů tvoří penze a podpory v nezaměstnanosti ... zatímco sociální transfery naturální povahy jsou součástí běžných výdajů a zahrnují veřejnou zdravotní péči, výchovu a vzdělání a jiné drobné sociální výdaje“ (Martinez-Mongay, 2000, s. 383)

Tabulka 4

Výdaje na sociální dávky jiné nežli naturální sociální transfery

	Proměnná	koeficient	t-statistika	P hodnota
Model č. 3	C	11,68	34,41	0,00
	HDP	-0,0108	-5,73	0,00
	Míra nezaměstnanosti	0,2031	5,89	0,00
	Počet pozorování	94		
	R²	0,98		
Model č. 4	C	11,68	24,52	0,00
	HDP	-0,0107	-5,54	0,00
	Míra nezam. CZ	0,3185	4,69	0,00
	Míra nezam. EE	-0,0646	-0,80	0,43
	Míra nezam. LV	0,2978	2,42	0,02
	Míra nezam. LT	0,2016	1,71	0,09
	Míra nezam. HU	0,7245	3,21	0,00
	Míra nezam. PL	0,2024	4,28	0,00
	Míra nezam. SI	0,3425	2,00	0,05
	Míra nezam. SK	-0,0961	-1,24	0,22
	Počet pozorování	94		
	R²	0,98		

Zdroj: Statistical Annex of European Economy (2005), vlastní výpočty

Výsledky z modelů č. 3 a 4 v podstatě odpovídají předchozím výsledkům s tím, že u specifických koeficientů míry nezaměstnanosti je statisticky významných 6 z 8 koeficientů, i když u Litvy je statistická významnost na hraně. Z řady vybočuje opět Estonsko a Slovensko, kde razantní reformy v sociální oblasti zřejmě převážily nad závislostí mezi sociálními transfery a mírou nezaměstnanosti.

Stejné modely se závisle proměnnou celkové běžné výdaje vykázaly poněkud horší výsledky. Například specifické koeficienty u míry nezaměstnanosti byly statisticky významné jen u tří zemí, což potvrzuje větší význam této vysvětlující proměnné u výdajů na sociální péči.

4. Funkční klasifikace výdajů

Z teorie optimální měnové oblasti je známo, že stupeň podobnosti skladby veřejných výdajů má svůj význam, protože dopad externích šoků na ekonomický růst, zaměstnanost a inflaci závisí částečně na této skladbě. Vyšší stupeň podobnosti je žádoucí, nebo• vede k větší symetrii při reakci hospodářské politiky na externí šoky. Ostatně zvyšující se konvergence základních makroekonomických veličin, zejména ve sféře rozpočtové politiky, byla vždy zdůrazňována tvůrci hospodářských politik jako jedna z podmínek pro stabilitu systému ERM II.

Ve starých členských zemích, nehledě na rozdíly pokud jde o váhu státu v ekonomice, je alokace zdrojů podle hlavních kategorií výdajů dosti podobná. To znamená, že země EU-15 se více liší ve svých preferencích pokud jde o rozsah angažovanosti státu v ekonomice, nežli ve svých preferencích, jak s veřejnými zdroji naložit. Názory na alokační funkci státu jsou si více podobné nežli názory na celkovou roli státu v ekonomice.

Tento stupeň podobnosti je zvláště výrazný co se týče výdajů na sociální péči.⁹ Studie Eurostatu z podzimu 2005 uvádí poprvé i rozdělení výdajů všeobecné vlády podle hlavních funkcí i pro nové členy EU (EU-10), a to v průřezu za jeden rok (rok 2003). Z hlediska hlavních funkcí veřejných výdajů (tzv. klasifikace COFOG, Classification of the Functions of Government, která se využívá v systému národních účtů) jsou tyto rozčleněny do 10 kategorií (1 – Služby veřejné povahy, 2 – Obrana, 3 – Veřejný pořádek a bezpečnost, 4 – Ekonomické záležitosti, 5 – Ochrana životního prostředí, 6 – Bydlení a infrastruktura, 7 – Zdraví, 8 – Rekreace, kultura a náboženství, 9 – Vzdělání, 10 – Sociální péče). Jde o kompilaci dat poskytnutých národními orgány Eurostatu v rámci projektu převodu těchto dat na transakce popisované v ESA 95¹⁰.

Klasifikace COFOG je důležitá pro mezinárodní srovnání výdajových politik jednotlivých zemí, protože pomáhá překonávat organizační a metodologické rozdíly. U zemí EU-25 (staré plus nové členské země) jsou výdaje ve skupině 10 – Sociální péče¹¹ zdaleka největší kategorií vládních výdajů s 19,3 % na HDP v roce 2003 (viz tabulku P 1 v Příloze). Podle očekávání je na prvním místě Dánsko s 25,2 %, následované Švédskem (24,9 %) a Německem (22,4 %), což odpovídá zažitým představám o koncepci státu blahobytu v těchto zemích. Na opačném konci lze nalézt Irsko (10,0 %) a tři pobaltské státy.

S odstupem na druhém místě co do podílu na HDP je kategorie 1 – Služby veřejné povahy s 6,8 %, následována kategorií 7 – Zdraví (6,4 %), 9 – Vzdělání (5,3 %) a 4 – Ekonomické záležitosti (4,3 %). Zbývající kategorie funkční klasifikace jsou kvantitativně málo významné a činí dohromady kolem 6 % HDP v EU-25. Celkový podíl na HDP tak byl v roce 2003 48,1 %.

Funkční klasifikace výdajů nám může posloužit i pro vymezení rozsahu tzv. státu blahobytu. Za jednu z možných kvantitativních definic státu blahobytu budeme považovat součet tří položek klasifikace COFOG, a to výdaje na sociální péči, zdraví

9 Rozptýl výdajů na sociální ochranu, měřený jejich podílem na celkových primárních výdajích, je pro země EU-15 velmi nízký. Variační koeficient pro rok 2001 je udáván 10 %. Viz European Economy-Public Finances in EMU (2002, s. 82).

10 Státní závěrečný účet České republiky za rok 2004 udává funkční (odvětvové) členění do 6 skupin: 1 – Zemědělství a lesní hospodářství, 2 – Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství, 3 – Služby pro obyvatelstvo, 4 – Sociální věci a politika zaměstnanosti, 5 – Bezpečnost státu a právní ochrana, 6 – Všeobecná veřejná správa a služby (viz SZÚ, sešit C, s. 150). A podle ministerstva financí: „Odvětvové členění výdajů státního rozpočtu má za cíl především transparentně interpretovat směry vládní rozpočtové politiky a finanční zajištěnost jednotlivých funkcí státu. Toto členění odlišuje od všech ostatních hledisek, která do funkčního členění nepatří, a naopak agreguje jednotlivé funkční kategorie výdajů podle účelů, na které jsou peníze státního rozpočtu vynakládány“ (SZÚ, sešit C, s. 150).

11 Podle klasifikačního registru OSN jsou výdaje na sociální péči dále členěny na 10.1 – Nemocnost a neschopnost, 10.2 – Stáří, 10.3 – Pozůstalí, 10.4 – Rodina a děti, 10.5 – Nezaměstnanost, 10.6 – Bydlení, 10.7 – Sociální vyloučení, 10.8 – Výzkum a vývoj v sociální péči, 10.9 – Sociální péče, residuál. Vládní výdaje na sociální péči zahrnují výdaje na služby a transfery poskytované jednotlivým osobám a domácnostem a dále výdaje na služby poskytované na kolektivním základu. Výdaje na individuální služby a transfery jsou začleněny do skupin 10.1 až 10.7. Výdaje na kolektivní služby jsou zahrnuty do skupin 10.8 a 10.9. Služby kolektivní sociální péče se týkají věcí jako je formulování a provádění vládní politiky, formulování a vynucování legislativy a standardů pro poskytování sociální péče a také aplikovaného výzkumu a experimentální aplikace týkající se sociální péče. Viz <<http://unstat.un.org/unsd/cr/registry>>.

a vzdělání. Součet těchto tří položek dává jako podíl na HDP 31,2 % pro EU-25, ale jen 27,3 % pro EU-10.

Bližší pohled na jednotlivé postsocialistické země odhaluje významné rozdíly mezi pobaltskými zeměmi a Slovenskem na straně jedné (podíly lehce nad 20 %) a zbývajících zeměmi na straně druhé (podíly kolem 30 %). Česká republika s podílem 26 % je tak spíše uprostřed (nejmenší podíl vykázalo Lotyšsko, a to 20,3 %, největší pak Slovinsko, a to 31 %).

Zajímavý je převod dat z klasifikace COFOG na transakce používané systémem ESA 95. Z převodu vyplývá, že kategorii 10, která nás v tomto příspěvku zajímá, odpovídají transakce¹² D.62 (sociální dávky jiné než naturální sociální transfery) plus D.63 (naturální sociální transfery). Tyto dvě skupiny transakcí dohromady tvoří 88,6 % výdajů v kategorii 10 pro EU-25 s tím, že rozdíly mezi starými a novými členskými zeměmi jsou minimální (88,5 % pro EU-15 a 91,0 % pro EU-10). Určité rozdíly jsou mezi novými členskými zeměmi, kde na jedné straně pro Polsko transakce D.62 a D.63 dávají dohromady 93,2 % (kategorie 10 v COFOG), a na druhé straně v České republice jde o 85,3 %.

V souvislosti s očekávaným vstupem nových členských zemí EU do Evropské měnové unie v horizontu několika let se nabízí otázka, do jaké míry jsou více či méně heterogenní jednotlivé kategorie klasifikace COFOG v nových členských zemích EU ve srovnání se starými zeměmi.

Tabulka 5 porovnává variační koeficienty v zemích Evropské unie v rozdělení na staré a nové země a také s přihlédnutím k členství v Evropské měnové unii (EU-12).

Tabulka 5

Variační koeficienty pro funkční kategorie vládních výdajů (v %)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
EU-25	27,5	46,9	26,5	38,9	58,0	70,4	29,6	42,7	19,3	26,5
EU-15	26,4	53,0	26,4	15,2	45,2	49,1	20,9	41,2	23,5	21,8
EU-12	26,9	59,4	27,5	14,3	37,3	48,6	23,2	43,5	24,9	22,5
EU-8	31,8	19,8	20,7	54,6	67,6	39,7	37,1	44,0	13,1	26,0

Zdroj: Vypočteno na základě údajů z Issue number 28/2005, Eurostat.

U kategorie 1 – Služby veřejné povahy (výdaje na exekutivní a legislativní orgány, zahraniční hospodářskou pomoc, všeobecné služby, věda a výzkum, platby spjaté s vládním dluhem atd.) se v průměru homogenita výdajů v EU-8 a EU-15 příliš neliší. Jsou však rozdíly uvnitř obou skupin zemí. Výdaje v Estonsku (3,2 % HDP) jsou vůbec nejnižší v EU, zatímco nadprůměrné jsou výdaje ve Slovinsku a Maďarsku (nad 8 %).

Z dalších významnějších kategorií je pozoruhodný vysoce nadprůměrný výdaj v České republice u kategorie 4 – Ekonomické záležitosti (např. podpůrné programy a subvence pro těžební průmysl, zpracovatelský průmysl, zemědělství a služby, veřejné výdaje na infrastrukturu jako je doprava a spoje). S 11,7 % HDP Česká republika značně převyšuje průměr EU-25 s výše zmíněnými 4,3 %, což dokumentuje především silné zasahování státu do sanace řady domácích odvětví.

12 Písmeno D značí v systému ESA transakce při rozdělování (distributive transactions).

V kategorii 7 – Zdraví nejnižší podíl v EU-25, díky razantním strukturálním reformám, vykazuje Slovensko (2,3 %), což je polovina průměru všech zemí Evropské unie. Rozdíly uvnitř EU-8 jsou, podle variačního koeficientu, podstatně větší nežli v EU-15. Výdaje na zdraví jsou ve Slovinsku (6,8 %) a v České republice (6,5 %) nad průměrem EU-25.

V kvantitativně nejvýznamnější kategorii 10 – Sociální péče je homogenita výdajů v EU-8 nepříliš vzdálená homogenitě výdajů v EU-15 s tím, že nejnižší je v již zmíněných pobaltských zemích (nad 10 %). Pouze Polsko (19,9 %) je nad průměrem EU-25, takže lze tvrdit, že podle funkční klasifikace výdajů nejsou výdaje na sociální péči v EU-8 v relaci k HDP nadměrné.

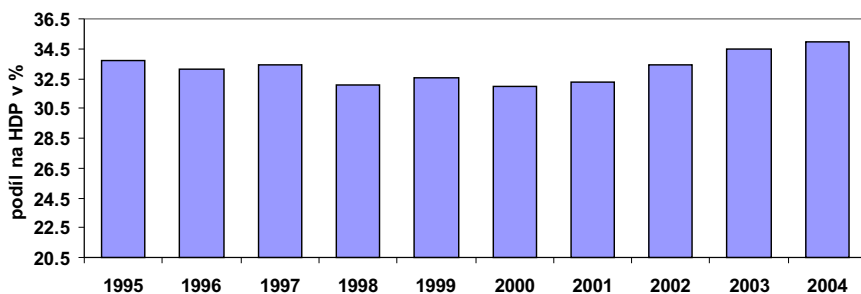
Dosavadní údaje za jeden rok umožňují pouze momentální snímek funkční klasifikace výdajů v nových členských zemích Evropské unie. Pokud jde o delší časové období, existují, jak poznamenává citovaná zpráva Eurostatu, významné mezery v datech, takže není možné poskytnout agregátní údaje za EU-25 v delším časovém období.

5. Výdaje na sociální péči v České republice

Z hlediska veřejných financí je klíčové druhotné rozdělení důchodů. Druhotné důchody přijaté i vydané se pohybují zhruba stejným směrem a co je nejdůležitější, trvale roste jejich podíl na HDP. Podíl bilanční sumy účtu druhotného rozdělení důchodů sektoru vládních institucí na HDP¹³ byl 32,0 % v roce 2000 a 35 % v roce 2004 (viz graf 1).

Graf 1

Dynamika druhotného rozdělení důchodů v ČR v letech 1995-2004*

* Jde o bilanční sumu účtu druhotného rozdělení důchodů sektoru vládních institucí jako podíl na HDP v b.c.

Zdroj: roční národní účty (1995-2004), vlastní výpočty

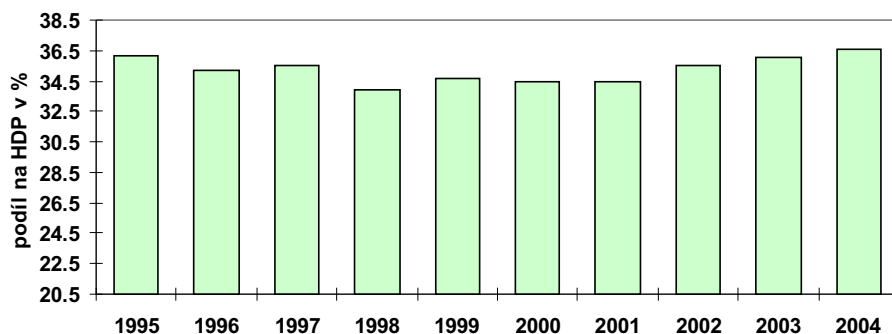
Tendence k růstu přerozdělování od roku 2000 je tak zcela evidentní a souvisí s politickou orientací vládní koalice. A je zřejmé, že nárůst k přerozdělování nad určitou mez je v rozporu s principy ekonomické efektivity.

13 Viz Roční národní účty (1995-2004), vlastní výpočty. Podrobněji Evropský systém účtů ESA 1995, ČSÚ, květen 2000.

Pohled z trochu jiného úhlu poskytuje dynamika tzv. povinných plateb, tvořených daněmi (D.2 + D.5) spolu se sociálními příspěvky (D.61).¹⁴ V období 1995-1998 dochází k poklesu a potom následuje nepřetržitý růst až do roku 2004, kdy je předstižen podíl z roku 1995 (viz graf 2).

Graf 2

Podíl povinných plateb na HDP v ČR v letech 1995-2004

Zdroj: roční národní účty (1995-2004), vlastní výpočty

Prerozdělování probíhá i v naturální formě a je zachyceno na účtu přerozdělení naturálních důchodů v transakci naturální sociální transfery (D.63). Jejich podíl na HDP je poměrně konstantní, osciluje mezi 11,5 a 12 %, bez nějaké výraznější tendence. Jsou složeny ze dvou skupin: naturálních sociálních dávek (D.631) a transferů individualizovaných netržních výrobků a služeb (D.632). Výše naturálních sociálních dávek se odhaduje podle částek, které zdravotní pojišťovny vyplatily zdravotnickým zařízením za služby poskytnuté domácnostem¹⁵. Transfery individualizovaných netržních výrobků a služeb představují služby poskytnuté domácnostem. Tabulka 6 ilustruje vývoj v období 1995-2004.

Tabulka 6

Naturální sociální transfery v ČR (podíl na HDP v letech 1995-2004)

Rok	D.63	D.631	D.632
1995	11,8	5,1	6,7
1996	12,0	5,3	6,7
1997	12,0	5,3	6,7
1998	11,5	5,3	6,1
1999	11,6	5,4	6,1
2000	11,2	5,4	5,9
2001	11,5	5,5	6,0
2002	12,1	5,9	6,2
2003	12,2	5,9	6,3
2004	11,8	5,8	6,0

Zdroj: roční národní účty (1995-2004), vlastní výpočty

¹⁴ Hronová, Hindls (2000, s. 91).

¹⁵ Hronová, Hindls (2000, s. 82).

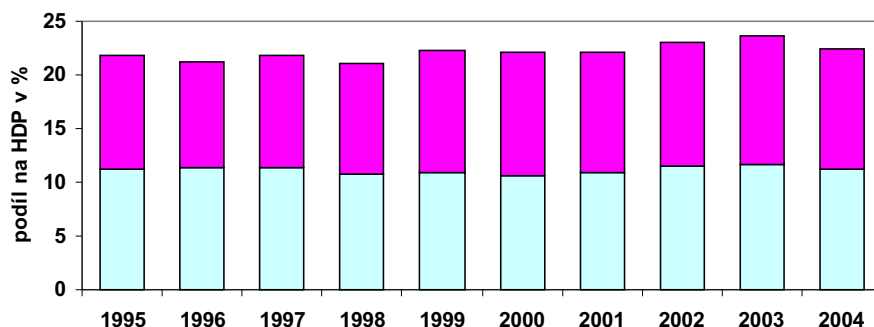
O dalších aktivitách veřejného sektoru vypovídají výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí. Lze je rozdělit na dvě základní skupiny, a to výdaje na kolektivní spotřebu (ekvivalent služeb poskytnutých společnosti jako celku: obrana, bezpečnost, soudnictví, ochrana životního prostředí, veřejná správa, věda a výzkum apod.) a výdaje na individuální spotřebu. Výdaje na individuální spotřebu vládních institucí v národních účtech odpovídají naturálním sociálním transferům určeným domácnostem, o nichž jsme se zmínili v tabulce 6.

Podle grafu 3 výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí jako podíl na HDP v čase rostou. Maxima dosáhly v roce 2003, a to 23,6 %, s poklesem na 22,5 % v roce 2004. Tendence k růstu podílu je evidentní od roku 1999 a hlavně v posledních třech letech.

Dynamika individuální spotřeby má dno v roce 2000 a maximum v roce 2003 (viz tabulku 6). Naproti tomu u kolektivní spotřeby je patrný pomalý, ale trvalý růst s drobnými výkyvy, ke kterým patří i rok 2004.

Graf 3

Podíl konečné spotřeby vládních institucí na HDP v letech 1995-2004

Zdroj: roční národní účty (1995-2004), vlastní výpočty

6. Závěry

Analýzu výdajů na sociální péči v nových postsocialistických zemích Evropské unie (EU-8) umožňuje přehled vývoje časových řad publikovaný nově Eurostatem a funkční klasifikace výdajů všeobecné vlády provedená Eurostatem za rok 2003 poprvé i pro tyto země.

Dynamika výdajů i příjmů všeobecné vlády jako podíl na HDP v období 1995-2005 pro EU-8, ve srovnání v EU-15, dovoluje vyslovit závěr, že přerozdělování přes státní rozpočet není v EU-8 nadměrné. Průměru EU-15 se nejvíce blíží Slovinsko a Maďarsko. Výdaje jsou relativně nízké v pobaltských zemích a v posledních letech i na Slovensku. Korelační koeficienty mezi změnami celkových běžných příjmů a celkových běžných výdajů jsou významné v Litvě, Lotyšsku a Polsku a také na Slovensku.

Podíl výdajů na sociální péči (součet naturálních sociálních transferů a sociálních dávek jiných než naturální sociální transfery) na celkových běžných veřejných výdajích je určující ve všech zkoumaných zemích (více než 50 % s výjimkou Slovenska). Závislost mezi změnou výdajů na sociální péči a změnou přímých daní, známá z EU-15, se v EU-8 projevuje pouze okrajově (Lotyšsko, Slovensko).

Modely s fixními efekty využívající panelová data se snaží vysvětlit výdaje na sociální péči, respektive jednu jejich část, výdaje na sociální transfery jiné než naturální sociální dávky. Modely vysvětlující výdaje na sociální péči pomocí HDP v paritě kupní síly na hlavu a míry nezaměstnanosti ukazují očekávané kladné znaménko u míry nezaměstnanosti, kde u specifických koeficientů je pět z osmi statisticky významných. Znaménka u HDP jsou záporná, což nepotvrzuje hypotézu pozitivního vztahu mezi úrovní důchodu a výdajů na sociální péči. Výsledky u modelů se sociálními transfery jinými než naturální sociální dávky jsou zhruba stejné, kdežto modely se závisle proměnnou celkové běžné výdaje vykázaly poněkud horší výsledky, což potvrzuje větší význam míry nezaměstnanosti jako vysvětlující proměnné u výdajů na sociální péči.

Z teorie optimální měnové oblasti je známo, že vyšší stupeň podobnosti u skladby veřejných výdajů je žádoucí, neboť vede k větší symetrii při reakci hospodářské politiky na externí šoky. V EU-15 je, nehledě na rozdíly pokud jde o váhu státu v ekonomice, alokace zdrojů podle hlavních kategorií výdajů dosti podobná, takže názory na alokační funkci státu jsou si více podobné nežli názory na celkovou roli státu v ekonomice. Z převodu dat z funkční klasifikace výdajů COFOG na transakce používané systémem ESA 95 vyplývá, že pro nové členské země EU-10 kategorii sociální péče (č. 10) odpovídají zhruba z 90 % sociální dávky jiné než naturální sociální transfery (kód D.62) plus naturální sociální transfery (kód D.63). Stupeň heterogenity jednotlivých kategorií klasifikace COFOG v EU-8 je zkoumán pomocí variačních koeficientů. Heterogenní, ve srovnání s EU-15, respektive s EU-12, jsou především výdaje v kategorii 4 – Ekonomické záležitosti. U výdajů na sociální péči je heterogenita výdajů v EU-8 pouze nepatrně vyšší než v EU-12 s tím, že nejnižší jsou výdaje na sociální péči jako procento na HDP nejnižší v pobaltských zemích. Pouze Polsko je nad průměrem EU-25, takže lze tvrdit, že podle funkční klasifikace výdajů nejsou výdaje na sociální péči v EU-8 v relaci k HDP nadměrné.

Výdaje na sociální péči v České republice jsou analyzovány v období 1995-2004. Podíl salda druhotného rozdělení důchodů bez čistého disponibilního důchodu na HDP v posledních letech roste. Tendence k růstu přerozdělování od roku 1998 je evidentní. Zhruba totéž lze říci o dynamice tzv. povinných plateb (daně plus sociální příspěvky). Přerozdělování probíhá i v naturální formě a je zachyceno na účtu přerozdělení naturálních důchodů v transakci naturální sociální transfery. Jejich podíl na HDP je poměrně konstantní, bez nějaké výrazné tendence. O dalších aktivitách veřejného sektoru v České republice vypovídají výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí, které jako podíl na HDP v čase rostou. Tendence k růstu podílu je zřejmá od roku 1998 a to hlavně v posledních třech letech. Zatímco dynamika individuální spotřeby vládních institucí má dno v roce 2000 a maximum v roce 2003, u kolektivní spotřeby vládních institucí je patrný pomalý, ale trvalý růst s drobnými výkyvy.

PŘÍLOHA

Tabulka P1

Vládní výdaje členských zemí podle funkcí (% HDP, rok 2003)

	1-Služby veřejné povahy	2-Obrana	3-Veřejný pořádek a bezpečnost	4-Ekonomické záležitosti	5-Ochrana životního prostředí	6-Bydlení a infrastruktura	7-Zdraví	8-Rekreace, kultura a náboženství	9-Vzdělání	10-Sociální péče	CELKEM
EU-25	6,8	1,7	1,7	4,3	0,7	1,0	6,6	0,9	5,3	19,3	48,3
EU-10	7,1	1,4	1,7	5,5	0,8	1,2	4,4	1,2	5,8	17,1	46,2
EU-15	7,1	1,5	1,6	4,4	0,8	1,0	6,6	0,9	5,0	19,7	48,6
Belgie	9,6	1,2	1,7	4,9	0,7	0,3	7,0	1,2	6,3	18,1	51,0
ČR	7,4	1,8	2,2	11,7	2,0	0,9	6,5	1,3	4,9	14,6	53,2
Dánsko	8,1	1,6	1,0	3,7	-	0,9	5,8	1,7	8,5	25,2	56,4
Estonsko	3,2	1,8	2,7	3,8	0,6	0,6	4,1	2,2	6,4	10,4	35,8
Finsko	6,1	1,6	1,5	5,0	0,3	0,4	6,5	1,2	6,6	21,7	50,9
Francie	7,1	2,4	1,0	4,8	1,2	0,9	8,4	0,8	6,0	21,1	53,6
Irsko	3,5	0,7	1,5	4,7	-	2,0	6,7	0,5	4,6	10,0	34,4
08 Itálie	9,1	1,3	2,1	3,8	0,9	0,8	6,5	0,9	5,2	18,3	49,0
Kypr	9,1	3,1	2,0	6,2	0,0	4,0	3,2	0,8	5,7	11,3	45,4
Litva	4,1	1,5	2,0	4,2	0,5	0,6	4,3	0,8	6,0	10,1	34,1
Lotyšsko	5,3	1,3	2,4	3,7	0,4	0,9	3,3	1,4	6,2	10,8	35,7
Lucembursko	4,9	0,3	1,1	5,1	1,3	0,8	5,3	2,0	5,4	19,3	45,5
Maďarsko	8,2	1,3	2,1	5,7	0,8	1,1	5,7	2,2	6,1	17,0	50,2
Malta	7,4	0,9	1,8	10,3	1,1	1,6	6,5	0,6	6,4	14,3	50,9
Nizozemsko	8,0	1,5	1,8	5,6	0,8	1,7	4,7	1,1	5,2	18,6	49,0
Polsko	7,0	1,0	1,2	3,2	0,6	1,5	3,0	0,8	6,3	19,9	44,5
Portugalsko	7,5	1,3	2,0	4,4	0,6	0,9	7,1	1,2	7,0	15,7	47,6
Rakousko	7,5	0,9	1,4	5,2	0,4	0,7	6,6	1,0	5,8	21,4	50,8
Řecko	9,1	3,6	1,0	5,6	0,6	0,5	2,9	0,4	3,6	20,9	48,1
Slovensko	5,2	1,8	2,0	5,1	0,7	1,1	2,3	1,0	4,3	15,7	39,2
Slovinsko	8,5	1,4	2,0	3,5	0,5	0,4	6,8	0,9	5,9	18,3	48,2
SRN	6,2	1,2	1,6	3,9	0,5	1,1	6,4	0,7	4,1	22,4	48,1
Španělsko	4,8	1,2	2,0	4,2	1,0	1,0	5,2	1,3	4,2	12,9	37,8
Švédsko	8,2	2,1	1,4	5,0	0,3	0,9	7,3	1,1	7,4	24,9	58,7
V. Británie	4,8	2,7	2,2	3,3	0,6	0,7	6,8	0,6	5,3	16,5	43,5

Zdroj: General government expenditure by function in the EU in 2003 (Eurostat, Issue number 28/2005)

Literatura

Barr, N.: *Economics of the Welfare State*. Oxford, New York, Oxford University Press 2004.

Croce, E., Juan-Ramon, H.: Assessing Fiscal Sustainability: A Gross-Country Comparison. International Monetary Fund 2003 (WP/03/145).

ČSÚ: Roční národní účty – nový prezentační systém, 1995-2004. Praha, ČSÚ 2005.

EC: European Economy – Public Finances in EMU (2000, 2002). European Commission 2000, 2002.

EC: Statistical Annex of European Economy. European Commission, Autumn 2005.

- Eurostat:** Evropský systém účtů ESA 1995. Eurostat, ČSÚ 2000.
- Eurostat:** General government expenditure by function in the EU in 2003 (2005). Eurostat 2005, Issue No. 28.
- Hronová, S., Hindls, R.:** *Národní účetnictví, koncept a analýzy*. Praha, C. H. Beck 2000.
- Jackson, P.M., Brown, C.V.:** *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha, Eurolex 2003.
- Journard, I., Kongsrud, P.M., Young-Sook, N.:** Enhancing the Effectiveness of Public Spending: Experience in OECD Countries. OECD 2004 (WP No. 380).
- Leslie, D.:** *Advanced Macroeconomics, Beyond the IS/LM*. London, McGraw Hill 1993.
- Martinez-Mongay, C.:** The long-run determinants of government receipts. In *Fiscal sustainability*. Perugia, Banca d'Italia 2000.
- MF ČR:** Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2004. Praha, MF ČR 2005 (Sešit C).
- Romero de Avila, D., Strauch, R.:** Public Finances and Long-term Growth in Europe – evidence from a panel data analysis. European Central Bank 2003 (WP No. 246).
- Stiglitz, J.:** *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha, Grada 1997.
- <http://europa.eu.int/comm/eurostat>
- <http://unstat.un.org/unsd/cr/registry>
- www.mfcr.cz/verejne_finance/system_klasifikace_GFSM_2001

EXPENDITURE ON SOCIAL PROTECTION – NEW EU MEMBER STATES AND THE CZECH REPUBLIC

Vratislav Izák, Eva Dufková, University of Economics, nám. W. Churchilla 4,
CZ – 130 67 Praha 3 (izak@vse.cz)

Abstract

It is well known that in EMU the degree of similarity in the composition of current expenditures is relevant since the way Member States are affected by external shocks depends at least in part on this composition. In the 8 postsocialist countries recently admitted to the EU (EU-8) the mean value of both current revenue and expenditure correspond to this of EU-12 for the period 1993-2007 (first of all Slovakia and Hungary). Lower are the values in the Baltic States. The dynamics of expenditure on social protection exhibits a clear picture-the main tendency in EU-8 is to decrease the ratio of this kind of expenditure on GDP.

Taking into account the functional classification of government expenditure (COFOG) we see that social protection is the largest category of government expenditure for all EU Member States. Only in Poland and Slovenia these outlays correspond to the EU-15 average (in the Baltic states the social protection is very low). The coefficients of variation for the functional categories of government expenditure display a wider volatility in EU-8 than in the older countries of EU.

Panel analysis-(fixed effect models) are in accordance with simple correlations and show that only the unemployment rate has had the expected positive relationship with social transfers for the majority of EU-8 countries. The more profound analysis of the Czech Republic displays the increasing redistribution of GDP since the year 2002.

Keywords

Social protection, functional classification, new EU Member States

JEL Classification

E62, H6